

רחל בק ז"ל בת סופיה ומרקוס פרויליך ז"ל

13/04/1922 - 15/03/2012

עוד חודש, ורחל יכולה היתה לחגוג 90 שנים, אבל... לא כך קרה. רחל נולדה ברובע ה-20 של וינה, בירת אוסטריה. כמעט 15 שנים היתה כבת יחידה וזכתה למלוא תשומת-הלב והאהבה שהעניקו לה הוריה וְקִבְתָּהּ (אם אִמָּה). ההורים אמנם שמרו כשרות והִלְכוּת פֶּסַח, אך כשגדלה, גילתה רחל שהיא בעצם לא יודעת הרבה על יהדותה, כיוון שהיה לה שער בחיר והיא לא נראתה כמו הטיפוס היהודי האופייני. את טעמה של האנטישמיות גילתה לראשונה כאשר היטלר החליט לספח את אוסטריה (אָנְשְׁלוּס), והוריה הבינו שצריך לברוח. רחל היתה זו שהלכה למשרד הפנים כדי להביא להם דרכונים.

כוונת הוריה היתה להגיע לסיין, אך רחל, שבעקבות חברותיה הצטרפה לתנועת "הנוער הציוני", חשבה דווקא על עליה לארץ ישראל, אמנם לא ממניעים ציוניים בהכרח, אלא כרצון למרוד בהורים ולהיות עצמאית. זה לא היה פשוט. היא אמנם היתה בגיל המתאים לקבוצה שארגנה הנרייטה סאלד (חבורה של בְּנֵי וְנָנוֹת 15-17), אבל הסתבר שיש לה מום רציני בלב, והרופא לא היה מוכן לחתום על אפשרות כזו שרחל תגיע לא"י, שצריכה חלוצים חזקים ובריאים ולא נערה חולת לב. רחל לא ויתרה ובבדיקה חוזרת סיפרה לרופא שהוריה ברחו עם אחיה התינוק והיא נמצאת אצל דודים שגם להם נגמר הכסף. 'מה יש לי לעשות פה', אמרה, 'אני רוצה לנסוע עם הקבוצה שלי לארץ-ישראל'. לבסוף קיבלה את האישור ונסעה ברכבת מווינה לטריאסט שם עלו על אניה איטלקית שהובילה אותם באופן חוקי לחופי הארץ. לאחר שירדו בחוף יפו, הפרידו בין הבנים לבנות, שנשלחו לפתח-תקווה, במקום בו שוכן היום ביה"ס לאחיות של ביה"ח בילינסון.

רחל אמרה לא פעם שהיא מתקשה להבין איך היתה לה החוצפה להתנגד להוריה ולסרב לברוח איתם מאוסטריה, ואחרי הכל, דווקא היא נותרה בחיים.

בא"י חוותה רחל את ראשוני החמסינים וחלתה מיד. רופאים מבילינסון הוזעקו אל מיטתה והצליחו להשיבה לחיים. תוך שלושה חודשים שלטה רחל בשפה העברית, בנוסף לאנגלית ולצרפתית שלמדה בביה"ס התיכון בווינה. הקבוצה התגבשה לגרעין שנקרא "שורשים" ועלתה לקרקע במסגרת ישובי "חומה ומגדל" בגליל התחתון במקום בו נמצא היום מושב "הזורעים". מצבו של הישוב היה קשה מאוד ורחל נשלחה לעבודת-חוץ בקיבוץ אשדות יעקב המשגשג, כאן עבדה בבית החרושת למיצים "אשד", שם הכירה את פרנץ בק, גם הוא עולה חדש שכבר עבר את מחנה עתלית, והיה ספורטאי מחונן. זו היתה אהבה ממבט ראשון ורחל שהייתה מאוהבת עד מעל האוזניים, הזמינה את חברתה הטובה מהגרעין כדי שזו תשפוט אם יש סיכוי וטעם לחברות הזו. החברה פסקה שראוי מאוד, ורחל לא חזרה עוד לגרעין שלה, שהתפרק בהמשך, אלא התחתנה עם פרנץ בק וקבעה את מושבה באשדות-יעקב. ב-1943 התקבלה כחברה, למרות בעיית הלב שלה, וכעבור שנה נולדה בתם הבכורה תמר. חלפו עוד 3 שנים ונולד בנם ראובן, שנקרא ע"ש אחיה של רחל, רוברט, שנלקח כתינוק עם הוריו ודודיו לאושוויץ, לאחר שנתפסו בצ'כיה בדרום לסיין.

רחל ניסתה לעבוד בשדה, משם עברה ל"אשד". עם פרוץ מלחמת השחרור פונתה במשאית עם שאר האוכלוסיה הבלתי לוחמת, כשהיא נושאת בידיה את ראובן

התינוק. כאשר חזרו מהפינוי, שובצה לעבודה כמזכירה בביה"ס המקומי, אח"כ עברה קורס ספרנות והייתה הספרנית של ביה"ס. בתקופה שבה התלבטה רחל האם לעזוב את הקיבוץ, הציע פרנץ, שהעריץ והעריך אותה מאוד, שתצא לעבוד ב"איחוד" בתל-אביב בעבודה משרדית ובמזג אויר אחר מאשר בעמק הירדן, ואולי כך תצליח לשרוד. רחל עבדה באיחוד משך 28 שנים, כאשר במהלך התקופה השתמשה בידע שלה בשפה הגרמנית כדי לעבוד במדור שהיה אחראי על השילומים שקיבלו החברים מגרמניה. בכל סוף-שבוע הייתה חוזרת רחל לפרנץ ולילדים, וכך הצליחה לשרוד, בצורה מעוררת כבוד. כאשר נגמרה העבודה בתק"ס, חזרה רחל לקיבוץ, ושובצה במזכירות כאחראית על הדואר ועל רישום האוכלוסייה. היא ניצלה את כישוריה בהדפסה על מכוונת כתיבה, כדי לכתוב מכתבים רשמיים עבור המזכירות, וכן עדכון רשימות האוכלוסייה.

בשנים בהם שהו אצלנו מתנדבים מחו"ל, היו רחל ופרנץ מאמצים את המתנדבים דוברי הגרמנית, ובהם את אחיו ואביו של המתנדב גרהרד קלר שנהרג במיקוש הגדול בשדותינו ב-1968. רחל הייתה מעורבת בכל מה שקורה בקיבוץ, הייתה כותבת ומעבירה למזכיר דיווחים בקשר לאסיפות דלות משתתפים או הצבעות גלויות שחברים נמנעו ליטול בהן חלק. הייתה גם כותבת ומתרגמת עבור חברים מכתבים באנגלית ובצרפתית. ב-1991 היא נבחרה לוועדת הפרט, וכיוון שהייתה מאוד ישרה ומדויקת, מונתה לאחראית על בדיקת כרטיסים והוצאות נסיעה כפי שהיה נהוג בקיבוץ הישן.

במהלך השנים עברה רחל לא מעט ניתוחים, ותמיד הצליחה לצאת מהם בשלום ולהמשיך בשגרת חייה. בתיקה האישי בארכיון מצויות כתבות שהייתה כותבת בטור אישי שלה לעלון הקיבוץ "מה קורה לירחמיאל" עם ההומור ה"יקי שלה. משך 20 שנה הייתה חברה במערכת עלון הקיבוץ ואף הדפיסה אותו על מכוונת הכתיבה.

כאמא, הייתה רחל גאה מאוד בילדיה- תמר הייתה דיילת בכירה ב"אל-עלי" ואף צולמה עם הצוות שנחת במצריים כשפרץ השלום. אח"כ, כאשר ראובן התחתן בגרמניה ונולדו הנכדות, היא נסעה להכיר ולבקר אותו. במשך כל השנים שלחה לראובן את עלוני הקיבוץ, כדי לשמר את הקשר שלו עם הקיבוץ והארץ, ואכן ראובן חזר לשמחתה הרבה, וטיפל בה במסירות שראויה לציון. רחל נהגה לומר שראובן ירש מאביו פרנץ את טוב-ליבו, והייתה גאה מאוד בנכד הצעיר והמחונן איתמר, עליו הייתה מספרת בהתפעלות.

במשך כל השנים בהן נותרה לבדה, אחרי מותו של פרנץ, ידעה רחל להעסיק את עצמה ואת מוחה. היא פתרה תשבצים בעברית וגרמנית בכמויות, עצומות, למדה במכללת הגמלאים, ולמרות בעיות הלב והנכות ברגל, ואולי דווקא בגללם, הלכה ללמוד בקורס "רייקי" כדי לעזור לעצמה הכי טוב ומהר שאפשר, ולא לבלות את זמנה במרפאות. בהשראת תמר בתה, החליטה להיות צמחונית, ולא בכדי הצליחה לשרוד ולחיות עד גיל מכובד זה.

רחל כשלה במלחמתה בסרטון, למרות שעשתה מאמצים כבירים להחלים גם מצרה זו, ועד הימים האחרונים עוד השתדלה ללכת למקום עבודתה בדואר. למרות כל המגבלות והמחלות שעברה, ניתן לומר שהיא נפטרה בשיבה טובה.

לכי לעולמך רחל, ויהיה זכרך נצור בזיכרון אותבייך

בשם חברי קיבוץ אשדות יעקב - עמליה דיין בת-ארי